

LAUSUNTO

9.12.2022

Dnro: 600/D.a.2./2022

Ympäristöministeriö
lausuntopalvelu.fi

Lausunto Valtioneuvoston asetuksesta saamelaisesta ilmastoneuvostosta

Viite: VN/11284/2022

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoa valtioneuvoston asetuksesta saamelaisesta ilmastoneuvostosta.

Saamelaisesta ilmastoneuvostosta säädetään uuden ilmastolain (423/2022) 21 §:ssä.

Saamelaiskäräjät on aiemmin toimittanut ympäristöministeriölle esityksen ilmastolaissa säädettävän saamelaisen ilmastoneuvoston tehtäviksi ja kokoonpanoksi 26.5.2021 (dnro: 344/D.a.2./2021) sekä kommentit saamelaista ilmastoneuvostoa koskevasta valtioneuvoston asetuseräluonnoksesta 16.6.2022 (dnro: 374/D.a.2./2022). Ympäristöministeriö ja saamelaiskäräjät neuvottelivat saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisesti ilmastolaista ml. saamelaisesta ilmastoneuvostosta 24.9.2021 ja saamelaiseen ilmastoneuvostoa koskevasta valtioneuvoston asetuksesta 29.8.2022.

Lausunto on jaoteltu lausuntopyynnössä eriteltyjen otsikkojen mukaan.

1 § Tehtävät

Ilmastolain 21 §:n 2 momentissa tarkoitettuja saamelaisen ilmastoneuvoston muita tietopohjan tuottamista koskevia tehtäviä ovat:

- 1) lausuntojen antaminen myös muista ilmastopolitiikkaa koskevista valtakunnallisista suunnitelmista kuin ilmastolain 9—12 §:ssä tarkoitetuista suunnitelmista;
- 2) tietopohjan tuottaminen kansallisen ilmastopolitiikan vaikutusten arviointia ja seuranta varten saamelaiskulttuurin ja saamelaisten oikeuksien näkökulmasta;
- 3) lausuntojen antaminen saamelaisten kotiseutualueetta koskevista paikallisista ilmastosuunnitelmista tai ilmastotoimista;
- 4) muu tietopohjan tuottaminen, joka tukee saamelaiskulttuuria mukaan lukien saamelaisten perinteisiä elinkeinoja ilmastomuutoksen hillinnässä tai ilmastomuutokseen sopeutumisessa.

Saamelaisen ilmastoneuvostolle esitetyt tehtävät ovat kattavat. Saamelaiskulttuuria ja saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamista tukevan tiedon tuottaminen on erityisen tärkeä tehtävä suhteessa sekä konkreettiseen ilmastomuutokseen sopeutumiseen että saamelaisten ilmastomuutokseen sopeutusohjelman valmisteluun. Saamelaiskäräjät painottaa tätä. Saamelaiskäräjät esittää lisäksi, että pykälän 1 mom. 3 kohdasta poistetaan sana paikallisista. Saamelaisiin vaikuttavat myös kansainvälisten ilmastopöytäkirjojen ja -strategioiden Suomea sitovat tavoitteet, joten saamelaisen ilmastoneuvoston näkemyksiä voidaan tarvita Suomen kantoja muodostettaessa.

2 § Kokoonpano

Saamelaisessa ilmastoneuvostossa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä enintään 10 muuta jäsentä. Vähintään puolet ilmastoneuvoston jäsenistä on oltava saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita. Muiden ilmastoneuvoston jäsenten on edustettava ympäristötieteitä tai muita ilmastoneuvoston tehtävien kannalta keskeisiä tieteenalvoja.

Puheenjohtajan tulee edustaa tieteenaloja. Varapuheenjohtajan tulee olla saamelaisen perinteisen tiedon haltija.

Ilmastoneuvostossa on oltava perinteisen tiedon haltijoita saamelaisten kotiseutualueen eri alueilta ja mahdollisuuksien mukaan saamen eri kieliryhmistä.

Kokoonpanoa koskeva säännös on kannatettava. Erittäin perusteltua on, kuten perustelumuioston pykälää koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan (s. 7), että ilmastoneuvoston puheenjohtajalta tiedeyhteisön edustajana edellytetään perehtyneisyyttä saamelaiskulttuuriin. Saamelaiskäräjät tukee tätä. Saamelainen ilmastoneuvosto tulee työssään toteuttamaan vuoropuhelua tieteellisen tiedon ja saamelaisten perinteisen tiedon välillä. Tämän tukemiseksi puheenjohtajan ymmärtämys esimerkiksi saamelaiskulttuurista nousevista esitystavoista on tärkeää. Lisäksi vaikutusten arviointien toteuttaminen edellyttää tietämystä saamelaiskulttuurin ominaispiirteistä eikä voida pitää tarkoituksenmukaisena, että puheenjohtajaa jouduttaisiin perehdyttämään aihepiiriin neuvoston työskentelyn yhteydessä.

Saamelaiskäräjät esittää, että edustusta koskevaa muotoilua perustelumuiostiossa muutetaan seuraavasti: ”*Edustus kotiseutualueen eri alueilta tarkoittaisi, että perinteisen tiedon haltijoita tulisi olla vähintään yksi kustakin saamelaisten kotiseutualueen kunnasta ml. Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan alueelta kahdelta eri kotiseutualueen alueelta, esimerkiksi kahdesta eri kotiseutualueen kunnasta.*” Esitetty muotoilu ”*vähintään kahdelta eri kotiseutualueen alueelta, esimerkiksi kahdesta eri kotiseutualueen kunnasta.*” ei voi pitää tyydyttävänä saamelaisten kotiseutualueen eri kuntien alueilla asuvien saamelaisten tilanteen eroavaisuuksien ja saamelaiskulttuurin monimuotoisuuden vuoksi. Esitetyn säännöksen mukaisen kokoonpanon toteuttaminen ei todennäköisesti osoittautuisi käytännössä vaikeaksi eikä laajempi muotoilu estä suppeampaa kokoonpanoa. Saamelaiskäräjät katsoo kuitenkin selvimmäksi, että kokoonpanoa koskevassa säännöksessä ja sen perusteluissa huomioidaan muutoinkin käytössä oleva alueellinen edustus saamelaisten kotiseutualueen sisällä (vrt. esim. laki saamelaiskäräjistä).

3 § Asettaminen ja toimikausi

Valtioneuvosto asettaa saamelaisen ilmastoneuvoston puheenjohtajan ja jäsenet neljäksi vuodeksi kerrallaan ympäristöministeriön esityksestä. Ilmastoneuvosto valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan.

Ympäristöministeriö pyytää ehdotuksia tieteenalojen jäseniksi yliopistoilta, valtion tutkimuslaitoksilta, ilmastoneuvoston tehtävien kannalta keskeisiltä ammattikorkeakouluilta ja Suomen ilmastopaneelilta.

Saamelaiskäräjät valmistelee ehdotuksen kokoonpanoksi perinteisen tiedon haltijoiden osalta. Ympäristöministeriö ja saamelaiskäräjät neuvottelevat kyseisestä ehdotuksesta. Neuvotteluissa noudatetaan saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 9 §:n mukaista menettelyä.

Saamelaiskäräjät esittää, että olisi mahdollista pyytää ehdotuksia myös muilta tahoilta ja että ehdotettu momenttia täydennettäisiin vastaavasti. Tällaisia tahoja voinevat tulevaisuudessa olla esimerkiksi kansallinen luontopaneeli.

Saamelaiskäräjät esittää myös, että perustelumuiostiossa todettaisiin 3 momentin tarkoittaman neuvottelun voivan kattaa saamelaisen ilmastoneuvoston kokoonpanon kokonaisuudessaan, osapuolten niin esittäessä. Saamelaisten itsemääräämisoikeuden kannalta alkuperäiskansana, mm.

alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksen perusteella, on asianmukaista, että saamelaisen ilmastoneuvoston asettamisesta voidaan tarvittaessa neuvotella valtion ja Saamelaiskäräjien välillä.

4 § Toiminta

Saamelainen ilmastoneuvosto on päätösvaltainen, kun läsnä on puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan lisäksi vähintään puolet ilmastoneuvoston jäsenistä. Ilmastoneuvoston lausunnot annetaan suomeksi ja saamen kielillä.

Saamelaiskäräjät näkee säädösehdotuksen kannatettavaksi.

5 § Jäsenen toimikausi

Saamelaisen ilmastoneuvoston jäsenenä voi toimia korkeintaan kaksi toimikautta peräkkäin.

Saamelaiskäräjät näkee säädösehdotuksen kannatettavaksi.

6 § Palkkiot

Saamelaisen ilmastoneuvoston jäsenelle maksetaan vuosipalkkio. Ympäristöministeriö päättää palkkioiden suuruuden.

Saamelaiskäräjät näkee säädösehdotuksen kannatettavaksi. Saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaa varten on varmistettavat riittävät henkilöresurssit ja määrärahat.

Muut huomiot

Ei muita huomioita.

Tuomas Aslak Juuso
puheenjohtaja

Tiina Lovisa Solbär
vs. ympäristösihteeri

Puheenjohtaja päätti lausunnosta 8.12.2022 s-postimenettelyssä kuultuaan II varapuheenjohtaja Leo Aikiota.